

Úskalia riešenia aktuálnych problémov praktickej výučby na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (Plánovanie rekonštrukcie horiaceho domu počas hasenia požiaru)

Poslaním činností lekárskeho fakúlt je čo najkvalitnejšie vzdelávanie budúcich lekárov, aby absolventi boli pripravení na výkon zdravotnej starostlivosti zodpovedajúcej najnovším poznatkom lekárskeho vied. Lekárska fakulta UK v Bratislave, nikdy túto úlohu neprestala plniť. Náš podiel na výchove budúcich lekárov je v rámci celého Slovenska významný. V roku 2017 na všetkých štyroch lekárskeho fakultách SR ukončilo štúdium všeobecného a zubného lekárstva v slovenskom jazyku 740 študentov, z toho na LFUK 325. Boríme sa však s čoraz väčšími prekážkami. Obrazne by sa naša situácia dala prirovnať ku situácii, keď niekto, komu horí dom, už počas jeho hasenia premýšľa ako ďalej. Ťažko sa vtedy tvorí projekt ďalšieho rozvoja. My však musíme pracovať tvorivo a pripravovať reformu študijného programu aj za takýchto ťažkých podmienok.

Definovanie problémov

Najzávažnejším problémom vzdelávacej činnosti na LFUK je praktická výučba klinických predmetov. Sťažuje ju niekoľko okolností:

V porovnaní s inými fakultami máme relatívne malý lôžkový fond vo výučbových nemocniciach. Na jedného študenta pripadá 0,48 lôžka. Pre porovnanie: na 1. Lekárskeho fakulte Karlovej Univerzity v Prahe je to 0,58, na JLF UK v Martine 0,59 a na LF UPJŠ v Košiciach 0,60 lôžka.

Navyše, v ostatných mesiacoch sa objavujú tendencie k ďalšej redukcii počtu výučbových lôžok a to nezmyselnými tlakmi na útlm činnosti jestvujúcich nemocníc. Spomenieme len dva z nich. Po prvé, je to projekt odčlenenia nemocnice Staré Mesto z UNB bez akejkoľvek záruky ekonomickej udržateľnosti novovzniknutého samostatného subjektu. Po druhé plánovaný útlm činnosti Dérerovej nemocnice na Kramároch. Deje sa to priamym aj skrytým, zákerným nátlakom. Počnúc vážnym narušením práce Neurochirurgickej kliniky LFUK a UNB „verbovaním“ sestier z Jednotky intenzívnej starostlivosti do súkromného centra; úsilím proti zriadeniu Urgentného príjmu vyššieho typu a nadväzne traumacentra, pričom Dérerova nemocnica je jediná nemocnica na území Bratislavy, kde je možné poskytnúť adekvátnu starostlivosť polytraumatickému pacientovi vrátane poranenia hlavy; končiac nevyberavými útokmi na kliniku, ktorá je špičkovým neurochirurgickým pracoviskom v medzinárodnom kontexte. Pritom chirurgické liečenie mozgových aneuryziem, ktoré sa teraz škandalizuje, sa tu realizuje na svetovej úrovni, podľa najnovších vedeckých poznatkov. Organizačne sa skomplikovalo len nechirurgické (intervenčné, röntgenologické) liečenie po personálnych zmenách na Národnom ústave srdcových a cievnych chorôb. Napriek organizačným problémom spôsobeným odchodom pôvodného endovaskulárneho tímu sa v súčasnosti endovaskulárna liečba aneuryziem na NÚSCHu uskutočňuje v súlade s európskymi odporúčaniami (guidelines). Na nehorázne lži a krivé obvinenia v médiách UNB zatiaľ nereagovala, reakcia Neurochirurgickej kliniky ostáva osamotená.

Tlak na útlm činností nemocníc a tým aj kliník LFUK sa realizuje v dobe, keď ich náhrada - nová Univerzitná nemocnica je v nedohľadne. S prípravami na jej výstavbu mešká zriaďovateľ najmenej pol roka, a toto meškanie môže mať v konečnom dôsledku pre reálny výsledok projektu fatálne dôsledky. MZ SR tvrdí, že jestvujúcu budovu na Rázsochách treba zbúrať. Podklady pre toto rozhodnutie však nie sú dostupné nielen akademickej obci LFUK, ale ani Vedeniu LFUK, Vedeniu UK, či dekanovi LFUK, ktorý je zároveň členom Dozorného orgánu nemocnice Rázsochy.

Podľa materiálu MZ SR „Stav plnenia úloh rezortu zdravotníctva v oblasti Programového vyhlásenia vlády“ zo dňa 25.6.2016 sa malo zahájenie výstavby novej univerzitnej nemocnice v Bratislave uskutočniť v treťom kvartáli 2017, začiatok prevádzky bol plánovaný na druhý kvartál 2020.

Následne boli určené nové neskoršie termíny. V materiáli „Konceptia rozvoja Univerzitnej nemocnice Bratislava“ prijatom vládou SR dňa 5.4.2017 boli uvádzané dve varianty výstavby, rýchlejšia a pomalšia. Tá pomalšia (ak sa ukáže potreba zbúrať jestvujúcu stavbu), ktorú dodnes neodôvodnili, obsahovala o. i. tieto termíny: súťažný podklad pre búracie práce - jún 2017, verejné obstarávanie dodávateľa búracích prác - júl až september 2017, povoloací proces odstránenia stavby - december 2017. Nedodrжал sa ani jediný termín.

Medicínsky plán nemocnice zatiaľ nie je vypracovaný. Existuje materiál nazvaný „Medicínsky koncept novej UN Rázsochy“. Sú to len koncepcie vypracované expertnými tímami za jednotlivé odbory zviazané hrebeňovou väzbou. Materiál nie je ani len kompilátom, neobsahuje ani náznak analýzy predložených koncepcií, ich syntézy, či záverov, ktoré by poskytovali ucelenú predstavu o medicínskej koncepcii nemocnice.

Natíska sa otázka, či toto meškanie nie je čakaním na vývoj situácie. Už vo vyššie spomínanom materiáli MZSR prijatom vládou v apríli 2017, sa spomína riziko, že nová UNB bude dokončená neskôr ako plánovaná súkromná nemocnica v lokalite Bratislava Bory, a zdravotnícki pracovníci z UNB prejdú pracovať tam. Do novej UNB by už nemal kto ísť pracovať. Možná je však situácia, že po vyčistení pozemku zbúraním jestvujúcej budovy za financie z verejných zdrojov, sa vyhlási, že novú UNB už vlastne ani netreba.

Súčasťou novej UNB má byť aj rekonštruovaná, resp. dostavaná nemocnica Ružinov. O tomto pláne nie sú v súčasnosti dostupné žiadne relevantné informácie.

Lekárska fakulta UK tak reálne môže byť odkázaná na súkromnú nemocnicu a jej vlastníkov, ktorí si môžu nastaviť ekonomické podmienky praktickej výučby podľa vlastných predstáv. Dôležitejšia je však skutočnosť, že naši študenti sa nebudú môcť oboznamovať so zdravotnou starostlivosťou univerzitnej úrovne. Diagnostické a liečebné postupy v univerzitných nemocniciach sú finančne natolko náročné, že nemôžu byť limitované tvorbou zisku, ktorý je imanentnou súčasťou súkromného podnikania.

Univerzitná zdravotná starostlivosť je založená na jej neustálom zdokonaľovaní aplikáciou najnovších poznatkov medicínskej vedy. V Belgicku je financovanie univerzitných (akademických) nemocníc priamo podmienené počtom prác publikovaných univerzitnou nemocnicou. Na každých 10 lôžok musí nemocnica za obdobie troch rokov preukázať tri publikácie. Navyše, ďalšie publikácie sú

viazané na jednotlivé odbory. Len tak sa dá dokumentovať úroveň poskytovanej zdravotnej starostlivosti, využívanie najnovších poznatkov medicínskej vedy. V civilizovanom svete sú totiž práce publikované až po ich posúdení recenzentmi a redakčnými radami pozostávajúcimi z rešpektovaných osobností z daného odboru.. Obsah prác, teda svedectvo o kvalite poskytovanej zdravotnej starostlivosti, je tak pod externou, v drvivej väčšine medzinárodnou kontrolou. V Európe je preto za univerzitné nemocnice zodpovedný štát. Podľa dostupných dát (Belgicko, Česká republika, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Nemecko, Nórsko, Maďarsko, Poľsko, Rakúsko, Španielsko) sú univerzitné nemocnice v Európe takmer výhradne štátne, sú pod gesciou ministerstva zdravotníctva, ktoré organizačne riadi poskytovanie zdravotnej starostlivosti. Zároveň tam prebieha výučba a výskum, na základe zmlúv a kontraktov s univerzitami. Niektoré nemocnice, napr. v Poľsku priamo univerzitám organizačne patria. Výučba a výskum spadá pod gesciu ministerstva školstva. Narušenie tohto desaťročiami v Európe overeného systému by mohlo byť krokom do neznáma, v horšom prípade ako budúce hazardovanie so zdravím najviac chorých občanov.

Chronickým problémom je nedostatočné financovanie LFUK zo štátnych zdrojov (postačujú na 42% mzdových nákladov) a „odstrihnutie“ od európskych fondov v dôsledku „geografického hriechu“ (Bratislava je deklarovaná ako bohatý región EU). Riešenie nachádzame len pomocou vlastných príjmov fakulty za výučbu v anglickom jazyku. Toto východisko má však svoje morálne limity. O čo viac lekárov pripravíme pre zahraničie, o to menej študentov bude študovať v slovenskom jazyku, a o to menej ich v budúcnosti bude liečiť ľudí našej krajiny. Na LFUK v Bratislave študovalo v roku 2016/2017 spolu 3 000 študentov (v SR 6346), z toho 917 (30,6 %) v anglickom jazyku. Na ostatných troch lekárskech fakultách bolo „anglických študentov“ od 42 – 56,2%. Zatiaľ čo pomer slovenských a anglických študentov sa na LFUK v Bratislave v ostatných rokoch prakticky nemení, na iných fakultách má tento trend stúpajúci charakter v neprospech slovenských študentov. Na jednej z lekárskech fakúlt v SR vo vlnajšom prvom ročníku študovalo až 60,2% študentov v anglickom jazyku.

Cesty riešenia problémov

V súčasnosti sa musíme koncentrovať na riešenie nasledujúcich úloh s akcentom na udržateľnosť kontinuity praktickej výučby:

- Odstrániť nebezpečie negatívneho vplyvu časového faktora pri výstavbe novej Univerzitnej nemocnice – Rázsochy a rekonštrukcie a dostavby nemocnice Ružinov. Od MZ SR musíme žiadať okamžité vypracovanie medicínskeho plánu a zainteresovanie pracovníkov kliník LFUK do prípravy projektovania nemocníc.
- Zabrániť útlmu jestvujúcich nemocníc, v ktorých vykonávajú činnosť kliniky LFUK, najmä Nemocnice Staré Mesto a Dérerovej nemocnice. Naopak treba ich dofinancovať, tak aby mohli plniť svoju funkciu až do obdobia, kedy budú môcť byť kliniky premiestnené do novej nemocnice, a aby sa posilnili prioritné oblasti ich činnosti.

- Pokračovať v rozvoji nových metód výučby. Zmeny sa dotknú výučby všetkých predmetov. Vo výučbe teoretických a predklinických predmetov budeme klásť dôraz na klinický význam nadobudnutých poznatkov. Časť prednášok bude realizovaná formou team-based learning, čoraz viac sa bude využívať case-based learning a problem-based learning. Vo výučbe klinických predmetov budeme naďalej intenzifikovať simulátorovú výučbu, využívať ambulatnú zložku na praktickú výučbu, realizovať výučbu pomocou hercov (z radov samotných študentov), zabezpečiť ďalšie zariadenia na prenosy diagnostických a terapeutických výkonov, a i.
- Reforma študijných programov musí zahŕňať zmenu ich formy aj obsahu, racionalizáciu rozsahu požadovaných poznatkov, zdôrazňovanie ich hierarchizácie a vnútorných súvislostí. Pritom stále musíme mať na pamäti, že logické, alebo tvorivé myslenie potrebné pre stanovenie správneho terapeutického plánu a výberu optimálnej liečby, je možné len pri osvojení si dostatočného množstva poznatkov.
- Kvalitu výučby nie je možné realizovať bez dostatočného počtu kvalitných pedagógov. Špecifiká obsahu štúdia na lekárskej fakulte vyžadujú, aby vybrané teoretické predmety vyučovali predovšetkým lekári, avšak bez absolventov prírodných vied, alebo odborov z iných vedných oblastí, sa nezaobídeme. Kvalitná výučba však nebude možná bez zlepšenia ekonomickej situácie všetkých pedagógov.

Vedenie Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave:

prof. MUDr. Juraj Šteňo, DrSc. IFAANS
dekan

prof. MUDr. Juraj Payer, PhD. MPH, FRCP
prodekan pre spoluprácu fakulty so zdravotníckymi zariadeniami,
zdravotnú starostlivosť, špecializačné štúdium a pre zastupovanie dekana

doc. MUDr. Eliška Kubíková, PhD.
prodekanka pre výchovno-vzdelávaciu činnosť pre 1. až 3. ročník
v študijnom programe všeobecné lekárstvo v slovenskom jazyku
a pre kvalitu a modernizáciu výučby

prof. MUDr. Viera Štvrtinová, PhD.
prodekanka pre výchovno-vzdelávaciu činnosť pre 4. až 6. ročník
v študijnom programe všeobecné lekárstvo v slovenskom jazyku

prof. MUDr. Ingrid Brucknerová, PhD.
prodekanka pre výchovno-vzdelávaciu činnosť pre 4. až 6. ročník
v študijnom programe všeobecné lekárstvo v anglickom jazyku

prof. MUDr. Boris Mravec, PhD.

prodekan pre výchovno-vzdelávaciu činnosť pre 1.až 3. ročník
v študijnom programe všeobecné lekárstvo v anglickom jazyku

prof. MUDr. Peter Valkovič, PhD.

prodekan pre vedu a výskum, grantovú problematiku,
doktorandské štúdium a ŠVOČ

MUDr. Bohuslav Novák, PhD.

prodekan pre výchovno-vzdelávaciu činnosť pre 1. až 6. ročník v študijnom
programe zubné lekárstvo v slovenskom a anglickom jazyku a pre IIKS

doc. MUDr. Daniel Böhmer, PhD.

predseda Akademického senátu LF UK

Adrián Kiss

zástupca študentov zvolený Akademickým senátom LF UK

V Bratislave, 8. 2. 2018